

Prof. Akgül, mizah ve bilim dünyası serüvenini Elektrik Mühendisliği'ne anlattı...

DÜNYA ÇAPINDA BİR BİLİM KARİKATÜRCÜSÜ

Ersin Toker
ersin.toker@emo.org.tr

Istanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Elektrik-Elektronik Fakültesi'nden Prof. Dr. Tayfun Akgül, bilim insanı ile karikatüristliği bir araya getirebilmiş ender insanlardan. Lise yıllarından itibaren politik duruşuyla birlikte karikatürleriyle yaşamı hicvetmeye başlayan Prof. Akgül, doktorasını yaptığı Amerika'da da boş durmamış, kampusteki I. Körfez Savaşı'nı destekleyen havaya karşı savaş aleyhtarı çizimlerini yayımlamış. "Mühendislik, bir karikatürcü için çok verimli bir meslek" diyen Akgül, çeşitli teknolojilerle ortaya çıkarılan tasarımların aslında bir yansıma olduğunu, bu anlamda "doğanın karikatürleştirildiğini" düşünüyor. Amerika'da seminer verilmesi istenince birkaç akademisyen arkadaşıyla birlikte 1 Nisan'da Şaka Sempozyumu düzenleyen Prof. Akgül'ün 1999 deprem öncesi TÜBİTAK'ta çalıştığı sırada mizah içeren yazıları ve çizimleri yönetimi rahatsız

etmiş ve sözleşmesi feshedilmiş. Bugün yarı zamanlı olarak TÜBİTAK'ta da çalışmalar yürüten Akgül'ün yaratıcılığı yalnızca karikatürlerle sınırlı değil. Akgül'ün çalışmaları, Prof. Ökçeş ismi altında yayımladığı yazılardan, bilimsel öykülere, kolaj, resim ve çöpten karikatür yaratmaya kadar uzanıyor.

Türkiye'de ve uluslararası bilimsel dergilerde karikatürleri yayımlanan Prof. Akgül, IEEE Antennas and Propagation Magazine'de bilim karikatürlerinin yer aldığı "Et Cetera" köşesinde Temmuz 2007'de yayımlanan ünlü matematikçi Gauss ile ilgili karikatürüyle "Science Citation Index"e girdi.

Dünyada sayılı bilim karikatürcüleri arasında yer alan Prof. Dr. Tayfun Akgül, karikatür sanatının ve mizahın bilim dünyasındaki yeri ve işlevine ilişkin görüşlerini, öz yaşam öyküsüyle birlikte Elektrik Mühendisliği'ne anlattı.

PROF. AKGÜL KİMDİR?

Prof. Dr. Tayfun Akgül lisans ve yüksek lisans derecelerini, İTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi, Elektronik ve Haberleşme Bölümü'nde tamamladı. Doktorasını 1994 yılında Pittsburgh Üniversitesi, Elektrik Mühendisliği Bölümü'nde yaptı. TÜBİTAK-MAM Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü, Yerbilimleri Bölümü'nde Araştırma Mühendisi ve daha sonra Bilişim Teknolojileri Enstitüsü'nde Başuzman; Çukurova Üniversitesi'nde Doçent; Drexel Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Halen İTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi, Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği Bölümü, Haberleşme Ana Bilim Dalı'nda Profesör unvanıyla ders vermekte olan Tayfun Akgül; sinyal işlemenin ses ve görüntü alanlarında çalışmakta ve biyolojik ve sismik sinyal işleme, sualtı sinyal işleme, dizgi duyaçlar, mikroduyaç ağları, örselemesiz ölçme ve sına (nondestructive testing), ultrason, kaos ve rasgele süreçler, gürültü ölçümlemesi ve sınıflaması, yüksek mertebeli istatistik ve izge (higher order statistics and spectra), zaman-ölçek dönüşüm uygulamaları (time-scale transform applications), devrişim (deconvolution), fraktallar ve 1/f süreçler gibi konularda araştırma yapmaktadır.

Çeşitli bilimsel dergilerde yayımları bulunan Tayfun Akgül ayrıca IEEE Publication Services and Products Board'ta "Member-at-Large" olarak görev yapmaktadır.

Elektrik Mühendisliği: Fen bilimleri alanında mühendislik eğitiminizin ardından ciddi bir akademik kariyer sürdüğünüzü görüyoruz. Aynı zamanda karikatüristsiniz. Birbiriyle çok farklı gibi görünen bu iki alan arasında nasıl bir ilişki kurdunuz?

Prof. Akgül: Mühendis olmaya henüz karar vermediğim yıllarda karikatür çizmeye başlamıştım. Şimdi geriye dönüp baktığımda meslek anlamında çok yerinde bir seçim yapmış olduğumu düşünüyorum. Mühendislik, bir karikatürcü için çok verimli bir meslek çünkü.

Doğaya, doğada yaşanan bir olaya ya da bir cisme bakıp, ona benzer bir tasarımda bulunacak yani mühendislik yapacağız diye düşünelim. Örneğin bu bir sıvrisinek olsun. Elimizde var olan teknoloji ve kısıtlı donanımla saçma da olsa ona benzer bir ürün ortaya çıkarabiliriz. Uzunca bir süre uğraşsaksak, muhtemelen bir sandalye büyüklüğünde, yerden havalanıp çok kısa bir süre havada kalan bir cisim yapabiliriz. İşte bu, bana göre doğanın karikatürize edilmesidir bir bakıma. Çünkü doğadaki bir cismi ya da varlığı yapmaya kalkıştığımızda mutlaka hata

yaparız. Sonuçta, hatanın mertebesine göre, ortaya çıkardığımız nesne doğada gözlediğimiz karikatürize edilmiş hali olabilir ancak.

Bir de aldığım matematik eğitimi, modellemede, model kurmada, modeli çalıştırmada, hatayı en aza indirmede veya konuyu saptırmada- çirkinleştirmede çok işime yaradı, daha sonraları. Muhtemelen, kendimce şöyle bir düşünce biçimi geliştirdim: Ya tersi doğru olsaydı? Sözelimi "iki kere iki, dört eder" değil de "iki kere iki üç buçuktur" diye düşünürseniz o bir karikatürdür artık.

Elektrik Mühendisliği: "İki kere iki dört" temalı karikatürleriniz var. Güncel deyimle, bunlar "ezber bozmaya" mı yönelik?

Prof. Akgül: O bir klişe tabii, benim yaptığım da o klişeyle oynamak. Matematik Profesörü Ali Nesin'in çıkardığı Matematik Dünyası'nın Yayın Kurulu'nda yer alıyor ve yetebildiğim kadarıyla dergideki karikatürleri de çiziyorum. Uzun zaman önce başladı, matematikle dalga geçme isteği bende. Benzer karikatürlerden seçmeler 2003 yılında "Bilimum" adıyla Karikatürcüler Derneği tarafından "Nasreddin Hoca'nın Torunları" dizisinden kitap halinde yayımlandı.

Elektrik Mühendisliği: Karikatürle nasıl tanıştınız?

Prof. Akgül: 7 yıllık bir yatılı okul hayatım oldu. Kadıköy Anadolu Lisesi'nde yatılı okudum. 1974-1981 arası, Türkiye'nin sancılı dönemleriydi. Karikatürle, mizahla o zaman tanıştım; bu daha çok, ortaokul, lise sıralarında o dönemin gençlerinin ellerinden düşürmedikleri "Gırgır Dergisi" sayesinde oldu. Biz "Gırgır kuşağıyız" bir bakıma. Okulda 1979-1980 yıllarında "İğne" isimli bir mizah dergisi çıkardım; 1000 kadar tirajı vardı ve okuldaki öğrencilerin yarısı sayılabilecek 500 kişiyi abone yapmıştık. Zamanla derginin adı okul dışında da duyulmaya başladı, o

kadar ki Gırgır'ın efsane yayıncısı Oğuz Aral'ın bile kulağına gitmişti. Benimle görüştü. İki dergi yayıncısı gibi karşılıklı oturup konuştuk, öylesine ciddiye almıştı bizi Oğuz Aral. "İğne", Maden-İş Sendikası'nın matbaasında basılıyordu ve üstelik sıkıyönetim yılları yaşıyorduk. Derken, 12 Eylül ile birlikte 4. sayısını çıkarabildiğimiz dergimiz bir anlamda kendi kendini yasakladı.

Elektrik Mühendisliği: Dergide yayımlanan karikatürler politik içerikli miydi?

Prof. Akgül: Tabii, o dönemdeki amatör-profesyonel her karikatürcü gibi, üretilenler politiktir. Sanırım bizim politik bilincimiz o zamanlar daha güçlüydü. Lise öğrencisi olmamıza rağmen, o çok hareketli ortam içinde hayatı daha ciddiye alıyorduk. Yaptığımız mizahla emekten yana taraftık, gündelik politikayı izliyorduk ve karikatürlerimizle yorum yapıyorduk.

Eleştiri Olmadan Mizah Olmaz

Elektrik Mühendisliği: Mizahın özünde o karşı duruş, eleştirel bakış hep var sanırım.

Prof. Akgül: Galiba o olmayınca, biraz reklam gibi oluyor, bir şeyler eksik kalıyor; belki de okura güven vermemeye başlıyorsunuz. Mizah, karikatür, biraz aleyhte olmak durumunda. Çarpıcı bir şey çıkaracaksınız, onu pozitif olarak çarparsanız ne olur? O zaman okşama oluyor, çarpma olmuyor.

Elektrik Mühendisliği: O yıllarda, "Elektrik-elektronik dalında okumak istiyorum" gibi bir hedefiniz var mıydı?

Prof. Akgül: Yoktu. Sadece bir yarış atı gibi üniversite sınavlarına hazırlanıyordum. Gönlüm sanattan yana, ama bir taraftan da şöyle düşünüyorum: "Ötekilere göre yarı seçkin sayılabilecek bir lisede öğrenciyim. Buradan çıkarların çoğu üniversitede iyi bölümlere giriyor-

lar. O zaman üniversite tercihi yaparken biraz da yüksek puanla öğrenci alan yerlere öncelik tanımalıyım.” Karikatür hocam diyebileceğim Canol Kocagöz, benim ilk sıralardaki tercihimin elektronik olduğunu duyunca “Çok üzülüm” demiş, ben de çok şaşırıştım. O, benden Güzel Sanatlar Akademisi’ne gidip sanatçı olmamı beklemişti. Meslek piyangosu beni İTÜ’nün Elektronik ve Haberleşmesi’ne attı.

İTÜ’de “Ütü” Hayali

**Elektrik Mühendisliği:
Üniversite yıllarında
karikatürle ilgilenme fırsatı
bulabildiniz mi?**

Prof. Akgül: Evet, iyi bir rastlantı olarak, bizim dönemde biri profesyonel-beni amatör sayalım- 3-4 karikatürcü aynı bölüme girmiştik. Örneğin Burhan Kum vardı, profesyonel karikatürcüydü, Cumhuriyet’te çizirdi. O sıralar 17 yaşındaydı ve yanılmıyorsam yeni kapanmış olan “Çivi” adlı dergide “Kuruşunkalem” isimli bir köşesi vardı. Tabii, biz hemen bir ekip olduk.

Benim önceden, eğer İTÜ’ye girersem “Ütü” adında bir mizah dergisi çıkarmalıyım gibi bir hayalim vardı. Fakat 12 Eylül ertesindeydik, 3 kişi bir araya gelemiyorduk; yani bir duvar gazetesi bile çıkarmak yasaktı ve biz onu ancak 3. sınıfta gerçekleştirebilmiştik. Orada bir karikatürümsü şiirim yer aldığı anda, kendimi büyük bir iş başarmış gibi hissetmiştim. Sonra, son sınıfta bin bir güçlülle izin alıp (Ayazağa’da) okul koridorlarında bir karikatür sergisi açtık. Sergiye, öğrencilerin gösterdiği yoğun ilgi görülmeye değerdi. Kısacası üniversite yıllarımda derslerden çok mizahla ilgilenmeyi sürdürüyor; “Benden mühendis olmaz, karikatür çizerim başka şeyler yaparım ama herhalde bu mühendislik olmaz” diye düşünüyordum. Üçüncü sınıfın sonuna kadar bu böyle devam etti.

Bitirme tezi aldığım hocam, Prof. Dr. Ertuğrul Yazgan günün birinde bana ve bir arkadaşıma “Haydi gidin, bitirme ödevi yaparken laboratuvarı kullanın”

deyip Tıp Elektroniği Laboratuvarı’nın anahtarını teslim etti. Bütün aletler, o dönemde ne varsa, ölçü aletleri, osiloskoplar, tümdevreler, transistörler vesaire herşeyi kullanımımıza açtı. Ve o gün biz orada, o araç-gereçleri yakarak patlatarak, devreler kurup bozduk, çalıştırmak istedik çalıştıramadık, ama bir anda bu işi sevdiğimi anladım, çok yaratıcıydı! İşte o an, “Galiba benden mühendis olabilir” diye geçirdim zihnimden.

**Elektrik Mühendisliği:
Mühendislik ile karikatüristlik
arasında benzerlik kurarken,
bu ilişkiden karikatürist
yanınızın beslendiğini
gösterdiniz. Peki, bunun tersi
oldu mu?**

Prof. Akgül: Karikatürcü yanım, belki bir konuyu analiz ederken, “bir de çarpıtıp tersten bakılıyorsa” diye düşünüp daha hızlı sonuca varmış olmama yardımcı olmuştur. Benim “görsel belleğim” oldukça güçlü galiba, ama sayısal, sözel hafızam çok zayıftır. Hiçbir formülü aklımda tutamam. Alanım sinyal işleme olduğu için mutlaka sinyallere, ham sinyallere

bakarım. Denklemleri kurmadan önce grafikleri uzun uzun incelerim, oradan daha hızlı sonuca giderim. Kurduğum modellerde de mutlaka görsel malzemelerin yeri vardır. Yazdığım makalelerde de bu hep böyledir.

TÜBİTAK’la Bilimsel Kariyere Dönüş

Elektrik Mühendisliği: Okulu bitirdikten sonra TÜBİTAK’ta göreve başladınız. O keyifli öğrencilik yıllarından sonra birden ciddi bir bilimsel kuruluşun içinde kendinizi bulduğunuzda neler yaşadınız?

Prof. Akgül: TÜBİTAK, biraz da tesadüfen hayatıma girdi sayılır. Öylesine bir iş görüşmesi için gitmiştim, hemen işe alındım. Mühendis olmayı bile daha bir yıl önce içime sindirebilmişken, TÜBİTAK’ta çalışma imkanını elde etmek büyük bir şanstı benim için. TÜBİTAK’ta çalışmaya başlayınca karşımda bambaşka bir dünya açılmıştı. Mesela çok sevdiğim-saydığım matematikçi Prof. Dr. Cahit Arf ile hocam Prof. Dr. Mithat İdemen hemen iki kat üstteydi, fizikçi Prof. Dr. Yavuz Nutku ile aynı koridor-

daydık. Enstitünün kurucusu Erdal İnönü ise bir süre önce ayrılıp SHP'nin Genel Başkanı olmuştu. O sıralar bilim peygamberleri olarak tanınan insanlardı bunlar. Temel Bilimler Enstitüsü'nün Yerbilimleri Bölümü'nde araştırma mühendisi olarak görev yapıyordum. Konumuz o sırada depremlerdi ve ben sistem tasarlıyor, donanım tasarlıyor, yazılımlara yardım ediyordum. Bilim adamlarınca periyodu yaklaşmakta olduğu için, 1999 depremine yönelik hazırlık çalışmalarıydı yaptıklarımız. Ekip başkanımız, babam gibi sevdiğim rahmetli Prof. Dr. Nezihi Canitez idi. Bilimsel anlamda büyük keyif aldığım bu ortam içinde, karikatürden biraz uzaklaştıysam da tamamen bırakmadım, Karikatürcüler Derneği'yle ilişkim sürüyordu. Derneğin sergilerine, yarışmalarına katılıyordum.

TÜBİTAK'ta birden bire ufukum değişmişti ve bilimin çok onurlu, çok yüce, ama aynı zamanda çok da eğlendirici bir uğraş olduğunu hakikaten özümsemeye başlamıştım. Kendi kendime "Yüksek lisans ve doktora yapmam şart!" deyip akademik kariyer yapma kararımı o günlerde verdim. Yüksek lisansımı İTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi'nde yaptıktan sonra doktora için yurtdışına gittim.

Amerika'da Bir Karikatürist Öğrenci

Elektrik Mühendisliği: Lisansüstü çalışmanızı hangi konuda yaptınız?

Prof. Akgül: Yurtdışına giderken amacım görüntü işleme üzerine çalışmak; yarı animasyon, yarı "Image Processing" denilen görüntü işleme gibi konularda doktora yapmaktı. Ama oradaki okulun ve birlikte çalışacağım hocanın özelliğinden dolayı hiç düşünmediğim bir konu olan "sinyal işleme" üzerine çalışma yapmak durumunda kaldım. Aslına bakılırsa sinyal işleme, görüntü işlemenin temelidir ki işin alfabesini çalışmış oldum böylece.

Elektrik Mühendisliği: Amerika'da karikatürle uğraşmaya fırsat bulabildiniz mi?

Prof. Akgül: Tabii, bir bakıma ikinci doktoramı –hadi mastır diyelim– Amerikan karikatürü üzerine yaptım diyebilirim. Kendime, kitaplardan geniş bir koleksiyon oluşturdum, ama koleksiyonum hep kullanılmış kitaplardır; eskicilerden, ikinci el satıcılardan edindiğim 14-15 kiloluk bir kitap yığını... Bu alışkanlığım hala devam ediyor.

Doktoramı yaptığım Pittsburgh Üniversitesi'nde, öğrenciler, 30-40 bin basılıp tüm şehre ücretsiz dağıtılan bir gazete çıkarırlar. Oradaki ikinci yılımda bu gazetede karikatürcülük yapmaya başladım, gazetenin editöryal-siyasi karikatürcüsü oldum. 1990'lı yılların başı, baba Bush dönemi, o sıralar patlak üzere olan I. Körfez Savaşı öncesi ve sırasında epeyce savaş aleyhtarı karikatürüm yayımlandı. Okul öğrencilerinden "Bu nasıl karikatürcüdür" diye çok protesto yedim, ama eleştiriye açık bir ortam vardı. Örneğin kampusteki öğrencilerin yüzde 100'üne yakınının savaşı destekliyor olması, gazetenin karikatürcüsünün savaş aleyhtarlığını etkilemiyordu. Ama şunu gördüm ki politik karikatür Amerika gibi, bir kampus üniversitesinin gazetesinde çok anlamlı değil. Amerika'daki politik karikatürlerde durum biraz farklıdır. Oradaki esprilerin dikkat çekmesi için daha yüzeysel olması gerekiyor. Baktım sıkıcı bir hal alıyor, gazete yönetimine "Bana bir köşe verin serbest karikatür yapayım" dedim, kabul ettiler. Köşemin adı "etc–Et Cetera" idi, yani vesaire... Orada kafama göre, örneğin trafik ışıklarıyla, Jurassic Park filmiyle, ne bileyim, öğrenci sorunlarıyla ilgili gündelik çizimlere başladım.

Bir taraftan da kısa öykü merakım başlamıştı. Amerikan öykülerine epeyce kaptırdım kendimi. O'Henry'nin hemen hemen bütün kitaplarını okudum. Kütüphaneden birer ikişer alıp sabah akşam okuyordum. Truman

Capote veya Kurt Vonnegut'ı tanıdım, çok sevdiğim yazardır. Ve arkasından yavaş yavaş kısa öyküler yazmaya da başladım. Onlar daha sonra kısa bilimsel öykülere dönüştü.

Doktoramı bitirdikten sonra Türkiye'ye döndüm. Askerliğimi yaptım, Çukurova Üniversitesi'nde yardımcı doçent olarak göreve başladım. Orada da olanaksızlıklar içinde yayınlar yaptık. Ben karikatürle gene hala ciddi bir şekilde ilgilenmeye devam ediyordum. Birgün İstanbul'a İTÜ'yü ziyarete geldiğimde arkadaşım Prof. Dr. Muhittin Gökmen'le konuşurken, "Senin bu çizgilerin Cumhuriyet Bilim Teknik'te yayınlanmalı" dedi. Rastlantı bu ya, o akşamüstü de Bilim Teknik'in Editörü Orhan Bursalı'yla bir panelde karşılaştım. Ona "Derginizde ara sıra karikatür kullanıyorsunuz ama karikatürleriniz hep yurtdışı kaynaklı, nereden alıyorsunuz?" diye sordum; çünkü çizimler yabancıydı, ama esprileri kendileri yazdıkları için bir uyumsuzluk olduğu açıkça belliydi. Orhan Bursalı, çizimleri Alman veya Fransız bilim dergilerinden aldıklarını, altına da kendilerini göre espri yazdıklarını söyledi. "Özgün karikatür kullanmayı düşünmez misiniz?" diye sorup o an yanımda bulunan iki-üç örneği eline tutuşturdu. Aradan 15 gün kadar geçmişti ki dergide karikatürümün yayınlandığını gördüm, tabii çok memnun oldum. Ondan sonra hazırladığım karikatürleri Adana'dan düzenli olarak dergiye postalamaya başladım.

Prof. Ökkeş Yayın Hayatında

Elektrik Mühendisliği: Bilim ve Teknik'te sadece karikatürleriniz yayımlanmadı...

Prof. Akgül: Evet, bu arada ben tekrar Amerika'ya gittim. Sanırım 1996 yılıydı, yaz tatili için Türkiye'ye geldiğimde, Orhan Bursalı, "Derginin sayfa sayısını arttıracamız, boyutlarını değiştiriyoruz, köşe yazar mısın?" diye sordu; ben karikatür köşesi vermelerini isteyince

de “Düşünelim” dedi. Amerika’ya döndüğümde, eski öyküleri karıştırırken, bilimle dalga geçen birtakım yazılara rastladım. Bunlardan bir kısmını elektronik postayla Orhan Bursalı’ya gönderip “Bunları Prof. Ökkeş adıyla yayınlamaya ne dersiniz?” diye sordum. Orhan Bey, yazıları okuyup beğenmiş, ama isim konusunu yanlış anlamıştı ki şöyle bir cevap aldım: “Yazıları beğendim. Ökkeş Bey’e selam söyleyin, ona köşe verdik.” Önce ne diyeceğimi bilemedim, ama sonra Ökkeş adında birisinin olmadığını itiraf ettim kendisine.

Ökkeş adı nereden çıktı dersenez, “Kim Korkar Matematikten” kitabının yazarı rahmetli Nazif Tepedelenlioğlu’nu bilirsiniz. EMO’nun çok saygıdeğer eski yöneticilerindendir. Aralarında Nazif Hoca’nın, Ali Nesin’in de bulunduğu bir yazışma grubumuz vardı, İnternet haberleşmesinin henüz başladığı yıllar... Aramızda zaman zaman ufak tefek atışmalar oluyordu. Aziz Nesin’in mizahı üzerine açılan tartışmalardan birinde Nazif Tepedelenlioğlu, Ali Nesin’e bir eleştiri yazdı, ama sert olmamak için ortalık yere “Prof. Ökkeş der ki” diye hitap etti. Biz bunu hemen kaptık, Prof. Ökkeş aşağı, Prof. Ökkeş yukarı... Hep bu adı kullanarak birbirimizle dalga geçen yazılar yazdık. Zamanla o yazılar birikti ve ortaya bir Prof. Ökkeş kişiliği çıkmış oldu. İsmi koyan Nazif, yazıları alıp sürükleyen, yazan benim. Önce Ali Nesin’i hedefliyorduk, ondan sonra başka bir kalıba girdi, sonra bambaşka bir şey oldu. Artık Ökkeş yaşamıyor tabii...

Cumhuriyet Bilim Teknik’te 1997 sonundan 2006 ortasına kadar, nerden baksanız en az 8 yıl düzenli olarak “Dörtköşe” çıktı. Halen de Matematik Dünyası adlı dergide yayımlanıyor. Desen ve karikatürlerle birlikte yer aldı yazılar, Dörtköşe’de. Bunlar daha sonra “Dörtköşe Yazılar” ve “Dörtköşe Mektuplar” adıyla iki kitapta toplandı. Lakin bu kitaplar doğru dürüst dağıtılmadı. Ökkeş, önce negatif bir kişilik olarak başlamıştı, yani hafif bunak, batıya dönük, ama kafası doğulu

olan... Sonra herkese çok sempatik geldi. Kitaplardan birini, “Dörtköşe Mektuplar” adıyla Ökkeş’e yazılan mektuplardan yaptık. Kitap rahmetli Nazif Tepedelenlioğlu’na adanmıştır. Bir bakıma bilim alanında Güzin Abla gibiydi Ökkeş.

Amerika’dayken başlattığım bu köşeyi, 2- 2,5 yıl kadar oradan gönderdiğim yazılarla sürdürdüm.

1 Nisan’da Şaka Sempozyumu

**Elektrik Mühendisliği:
Amerika’da misafir hoca olarak bulunduğunuz Drexel Üniversitesi’nde, 1 Nisanlarda şaka konferansları düzenlemiştiniz. Biraz bundan söz eder misiniz?**

Prof. Akgül: Amerika’ya ikinci gidişimdi. Bir ara benim bir seminer vermemi istediler. Bunun üzerine “Olur. Ama ben 1 Nisan 1998’de bir seminer veririm, gerisine karışmayacaksınız” dedim. Sonra birileriyle anlaştım, mizah ve şaka unsurlu bir sempozyum düzenlemeye karar verdik. İçlerinden Gianni adlı biri, “manyetik rezonans görüntüleri” konusunda bir sunuş hazırladı; çok da uzun ve bilimsel ad koymuştu sunumuna. Ben anneannemden bili-

rim, pazardan kabak alırken elindeki topluğneyi batırıp içi geçmemiş olanını seçerdi. Bu Gianni’ye göre “deneğe” bir çeşit “biyopsi” yapmak anlamına geliyordu. Konuşmasının sonucunda, Gianni MRI cihazını TIR’lara yükleyip “deneğe” hasar vermemek amacıyla kabak tarlasına götürülmesinin hesabını özetledi: Hem zahmetli hem de yüksek maliyet gerektiren bu işin yerine, en iyi çözüm yine de topluğneye idi! Bir başkası UFO’lar tarafından kaçırılmayla yaş arasında ilişki kurup matematik modelini anlattı. Ben karikatürle ilgili bir sunuş yaptım. Biz bu etkinliği duyururken, aptalların bile farkına varabileceği çok açık seçik anlamına gelen “Fool-Proof Araştırmalar Sempozyumu” adını vermiştik. Katılımcıların yarısı ciddi bir sempozyuma geldiğini sanmıştı. Tabii sonra işin içyüzü anlaşılınca herkes havaya girdi ve ortalık kakhahadan kırıldı. Bu şaka konulu konferanslara ben orada olduğum süre içinde üç yıl üst üste devam ettik.

Elektrik Mühendisliği: İTÜ’de bu türden bir etkinlik yapmayı düşünmediniz mi?

Prof. Akgül: Düşündüm, ama o hava-yı yaratacak atmosferi tam bulamadım burada. Biz daha çok mizahsever gö-

rünüyoruz, "Mizah ülkesiyiz, Nasrettin Hoca'nın torunlarıyız" diyoruz ama... Akademik camiada mizah Amerika'da, Avrupa'da çok daha fazla. Neden dersiniz, birisi incir çekirdeğini dolduramayacak bir araştırma yaparsa alay ederler. Burada kimsenin umurunda olmaz insanlar sessiz kalır.

Yöneticiler Mizahı Kaldıramadı

Elektrik Mühendisliği: Sonra Türkiye'ye kesin dönüş yaptınız ve tekrar TÜBİTAK'ta görev aldınız ama bu kez sorunlu bir dönem yaşadınız sanırım...

Prof. Akgül: Türkiye'ye geldim TÜBİTAK'ta çalışmaya başladım. Birçok büyük projeler vardı, çok koşturuyorduk. Amerika'da edindiğim alışkanlıkla TÜBİTAK'ta yaşanan bir takım olayları hicvetmeye başladım. Bazı yöneticilerin uygulamalarına yönelik bunlar. Gebze'de Anibal'ın (Hannibal) mezarı vardır, onun TÜBİTAK arazisinde olduğu söylenir. Ben de bundan esinlenerek "Hanibalya'da bir şeyler oluyor" türünden yazdım. Tabii Enstitüdekiler okuyunca, sözü edilen kurumun TÜBİTAK olduğunu anlıyorlardı, isimler farklı olsa da. Müşteri odaklı bilim yapıldığı söylenirdi hep, bunun kısaltılmışına MOB diyordum. Tabii ben "müşteri odaklı bilim" lafına hep karşı çıkıyor, İngilizce gangster demek olan MOB'a gönderme yapıyordum. "Marmara folklor ekibi, ayak oyunları oynuyor, çok da başarılı oluyor" diye dalga geçiyordum mesela. Sonra o yazılar ve çizdiğim karikatürler o dönemin yöneticilerini rahatsız etti ve benim başımı yedi. Neyse, 7 Mayıs 2002 tarihinde sözleşmem feshedildi. Esasında o dönem TÜBİTAK'ta en çok doktoralı bilimcinin yok edildiği dönemdir. Benim bir yazımı ve çizdiğim karikatürü çok beğenen yine TÜBİTAK'ta görevli Kimya Bölümü'nden Doç. Dr. Turan Öztürk (şu anda İTÜ'de profesör), -o zaman henüz tanışmıyorduk- elektronik postayla onları dağıtmış. Hakkında

soruşturma açtılar ve sonra onun da sözleşmesini feshettiler. Sonuçta birbirini tanımayan iki doçentin; biri çizdiği karikatür, öteki de o karikatürü beğenip dağıttığı için, sözleşmesi feshedilmiş oldu. Bu arada TÜBİTAK'ta yönetim değişti; iki yıldır yarı zamanlı olarak orada da çalışıyorum.

Elektrik Mühendisliği: Bilim karikatürçüsü olarak adlandırabileceğimiz kaç kişi var dünyada ve Türkiye'de?

Prof. Akgül: Dünya'da bakarsanız sayıları en fazla belki 5'dir. Türkiye'de benim bildiğim yok. Bilim karikatürü yapmak için akademinin içinde olmanız lazım.

Çöpten İnsan Karikatürleri

Elektrik Mühendisliği: Sizin resimleriniz, kolajlarınız ve yüz çalışmalarınız da var. Karikatürün devamı olarak mı geliştirdi?

Prof. Akgül: Tesadüfen. Çöpten, sağdan soldan ilginç malzemeler toplayıp bunları çoğunlukla tahta gibi sert bir zemin üzerine yerleştirerek karikatürler yapmaya başladım. Daha

çok tanıdığım kişilerin karikatürleri bunlar. Kendime şöyle bir kural koydum: Malzemeye hiç ya da çok az müdahale edeceksin, onu bulduğun gibi kullanacaksın. Önce şaka gibiydi, sonra baktım hoşuma gitti. Birbirine hiç benzemeyen 10-15 tane incik-boncuk, gazoz kapağı, tel parçası falan buluyorsunuz, onları öyle bir yerleştiriyorsunuz ki, birinin yüzü, portresi ortaya çıkıyor. Bu sadece mizah değil, insanların yüz tanımalarının evrimiyle de ilgili bir anlamda. İnsanlığın "insan yüzü tanımada" ilginç bir aşama geçirdiğini anlatıyor bize. Çöpten toplanan malzemelere müdahale edilmeden yapılmış portrekarikatürlere hiçbir yerde rastlamadım. Mesela Turan Selçuk'un karikatürünü hep yapmak istemişimdir. Onun kulağı çok belirgindir, bir tane kırık makas sapını kulağı yerine koyup üzerine telleri yerleştirip, bir de burun takınca Turan Selçuk oldu. Hele çivilerle de bıyık yapınca, Turan Selçuk'tan çok Turan Selçuk'a benzedi diyebilirim. Bazen de parçaları bir araya getirirken bir bakıyorsunuz Cindoruk olmuş, tespah koyuyorsunuz Abdurrahman Dilipak oluyor ya da çivilerden Aziz Nesin çıkıyor; bu bir çeşit yapboz oyunu gibi bir şey. ◀